

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 30 oktober 2015

Mål nr

Ö 1563-15

KLAGANDE

TC

Ombud: Advokat EM

SAKEN

Rättshjälp

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2015-02-27 i mål Ö 1717-15

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med undanröjande av hovrätts beslut visar Högsta domstolen målet åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Högsta domstolen avslår EMs yrkande om ersättning.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TC har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja hovrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd och visa målet åter till hovrätten.

EM har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa ersättning enligt rätts-
hjälpslagen (1996:1619) med 4 069 kr för det arbete som hon har lagt ned i
Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. TC beviljades rättshjälp i ett mål angående vårdnad m.m. Sedan TC anmält till tingsrätten att hans ekonomiska förhållanden hade förändrats till det bättre, beslutade tingsrätten att den beviljade rättshjälpen skulle upphöra och att TC till staten skulle återbetala hela den kostnad som uppstått för rätts-
hjälpen. I tingsrättens anvisning för överklagande av beslutet angavs att prövningstillstånd inte krävdes i hovrätten.

2. TC överklagade tingsrättens beslut och yrkade att hovrätten skulle sätta ned hans återbetalningsskyldighet till två procent av kostnaderna.

Överklagandet innehöll inga omständigheter till stöd för att prövningstillstånd

skulle meddelas och hovrätten beredde inte TC tillfälle att komplettera överklagandet i det avseendet innan tillståndsfrågan avgjordes. Hovrätten har beslutat att inte meddela prövningstillstånd.

3. Frågan i målet är om hovrätten borde ha upplyst TC om att prövningstillstånd krävdes och berett honom tillfälle att komplettera överklagandet.

Rättsliga utgångspunkter

4. Om det krävs prövningstillstånd i hovrätten ska tingsrättens dom eller beslut innehålla uppgift om detta och om under vilka förutsättningar sådant tillstånd ska meddelas (49 kap. 15 § rättegångsbalken).

5. Enligt 52 kap. 3 § första stycket 4 rättegångsbalken ska ett överklagande av en tingsrätts beslut innehålla uppgift om de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, när sådant tillstånd krävs. (Jfr 50 kap. 4 § och 51 kap. 4 § i fråga om överklagande av tingsrätts dom i tvistemål och brottmål.)

6. Om överklagandet av en tingsrätts beslut inte uppfyller föreskrifterna i 52 kap. 3 § rättegångsbalken eller på annat sätt är ofullständigt, ska hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Sådant föreläggande behöver inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om vilka omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas.

(52 kap. 6 § första stycket.) Undantaget tillkom i samband med den s.k. EMR-reformen (prop. 2004/05:131) som trädde i kraft den 1 november 2008. Motsvarande undantag lades till i 50 kap. 7 § och 51 kap. 7 §.

7. Undantaget motiverades med att det i de flesta fall är rimligt att utgå från att de omständigheter som anförs i sak också är de som klaganden vill anföra till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, om klaganden har fått upplysning om att prövningstillstånd krävs och i överklagandet anfört skäl för att tingsrättens dom bör ändras men inte argumenterat i frågan om prövningstillstånd. Om tingsrättens avgörande på grund av något förbiseende inte innehåller uppgift om att prövningstillstånd krävs i hovrätten, är det dock enligt förarbetena ”rimligt” att hovrätten underrättar klaganden om att sådant tillstånd krävs och under vilka förutsättningar som tillstånd kan meddelas. I författningskommentaren anges att hovrätten bör kompletteringsförelägga klaganden om tingsrätten av misstag har låtit bli att upplysa om att prövningstillstånd krävs, eller om informationen är oklar eller felaktig, såvida det inte framgår av överklagandet att klaganden känner till kravet på prövningstillstånd eller det står klart att prövningstillstånd ska meddelas.

(Prop. 2004/05:131 s. 189 f., 263 och 273.)

8. I rättsfallet NJA 1986 s. 621, som avsåg en tillämpning av småmålslagens regler om prövningstillstånd, hade tingsrättens anvisning för överklagande inte innehållit någon upplysning om att prövningstillstånd krävdes och under vilka förutsättningar prövningstillstånd kunde meddelas, och några sådana skäl anfördes inte heller i överklagandet till hovrätten. Hovrätten beslutade att inte meddela prövningstillstånd utan föregående skriftväxling. Högsta domstolen uttalade i rättsfallet att hovrätten före tillståndsprövningen borde ha upplyst klaganden om att prövningstillstånd krävdes och berett denne tillfälle att

komplettera överklagandet. Hovrättens beslut undanröjdes och målet återförvisades. (Jfr NJA 1995 C 6 och NJA 2004 N 16 med samma utgång och liknande motivering.) Rättsfallet anses i doktrinen alltjämt vara vägledande (Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken, suppl. 78, april 2015, s. 49:60).

*Hovrättens skyldigheter när klaganden inte fått besked om att
prövningstillstånd krävs*

9. Bestämmelsen i 52 kap. 6 § första stycket andra meningen rättegångsbalken (och motsvarande bestämmelse i 50 kap. 7 § och 51 kap. 7 §), om undantag från den obligatoriska skyldigheten att förelägga klaganden att komplettera ofullständiga överklaganden, måste läsas tillsammans med bestämmelsen i 49 kap. 15 §. En förutsättning för att hovrätten ska kunna underlåta att kompletteringsförelägga när överklagandet inte innehåller några uppgifter i prövningstillståndsfrågan är alltså att klaganden är medveten om kravet på prövningstillstånd. Endast då är undantaget tillämpligt. En sådan tolkning av bestämmelsens innebörd har stöd i förarbetena; uttalandet att klaganden ”bör” kompletteringsföreläggas om tingsrätten har lämnat en felaktig upplysning i prövningstillståndsfrågan kan inte ges någon annan innebörd än att undantaget då inte är tillämpligt. Hovrätten inte bara bör utan ska i de angivna fallen förelägga klaganden. (Jfr Fitger m.fl., a.a. s. 50:49.)

10. Om tingsrätten av någon anledning har lämnat en felaktig upplysning i frågan om det krävs prövningstillstånd, ankommer det alltså på hovrätten att läka felet genom att informera klaganden om att det krävs prövningstillstånd och under vilka förutsättningar sådant tillstånd kan meddelas. Samtidigt ska klaganden ges tillfälle att komplettera överklagandet med uppgift om de om-

ständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas. Sådan skriftväxling behövs dock inte om det framgår av överklagandet att klaganden är medveten om kravet på prövningstillstånd. Någon information eller komplettering krävs självfallet inte heller om hovrätten meddelar prövningstillstånd. (Jfr a. prop. s. 263.) I övrigt saknas det utrymme för hovrätten att pröva om det i det enskilda fallet behövs sådan skriftväxling; bestämmelsen i 49 kap. 15 § rättegångsbalken är utan undantag.

11. 2008 års ändringar i 52 kap. 6 § rättegångsbalken (och i 50 kap. 7 § och 51 kap. 7 §) innebär således inte någon ändring när det gäller hur hovrätten ska förfara när tingsrätten har lämnat missvisande information i frågan om det krävs prövningstillstånd. Den i rättsfallet NJA 1986 s. 621 fastlagda ordningen bör alltså fortfarande tillämpas.

Bedömningen i detta fall

12. Tingsrättens anvisningar för överklagande innehöll en felaktig upplysning om att prövningstillstånd inte krävdes i hovrätten. Det framgick inte av överklagandet att klaganden kände till att det krävdes prövningstillstånd. Hovrätten borde då ha agerat på det sätt som angetts i det föregående. Hovrättens beslut att inte meddela prövningstillstånd ska därför undanröjas och målet visas åter till hovrätten för fortsatt behandling.

13. Det arbete som EMs ersättningsyrkande avser har utförts efter det att rättshjälpen för TC upphörde genom tingsrättens beslut. Ett beslut om

upphörande av rättshjälp gäller omedelbart och arbete som har utförts därefter är inte ersättningsgillt (se NJA 1980 s. 786). Yrkandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Gudmund Toijer, Lena Moore (referent), Svante O. Johansson och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Anna Sollerborn